

Idänhäränsilmä

Gråbrun slottergräsfjäril
Hyponephele lycaon

Uhanalaisuusluokka (IUCN): Vaarantuneet (VU)

Luonnehdinta

Idänhäränsilmä on keskikokoinen päiväperhonen, jonka siipiväli on 34–43 mm. Koiraan (kuva vasemmalla) siivet ovat tummanruskeat ja etusiivissä on yksi silmätäplä. Naaraan (kuva oikealla) siivet ovat vaaleammat ja etusiivissä on kaksi kellertäväreunaista silmätäplää. Alapinnalta etusiiven keskiosa on kellertävämpi kuin hieman isommalla lähilajilla tummahäränsilmällä (*Maniola jurtina*). Idänhäränsilmän takasiipien harmaalla alapinnalla on myös runsaasti tummaa vipelöintiä; mustia pisteitä ei takasiivissä ole.

Elinympäristö ja levinneisyys

Idänhäränsilmä elää hyvin karuilla ja vähäkasvisilla hiekka-pohjaisilla niityillä, rantahietikoilla ja monenlaisissa uuelin ympäristöissä, kuten joutomailla, radanvarsilla ja sorakuopissa. Perhonen lentää tummahäränsilmää myöhemmin, ensimmäiset jo heinäkuun puolivälissä, mutta yleensä vasta elokuussa. Toukka elää heinäkasveilla (Poaceae). Lajia tavataan hyvin harvinaisena lähinnä Kaakkois-Suomessa ja paikoin myös etelärannikolla, ilmeisesti ainakin osin Virosta tai muualta harhautuneena.

Nykytila ja uhkatekijät

Idänhäränsilmällä oli aikoinaan parikymmentä esiintymää Etelä- ja Keski-Suomessa, mutta viimeisetkin katosivat 1930-luvulla. Taantumiseen johtaneita syitä saattoivat olla maatalouden muutoksista seurannut avoimien alueiden sulkeutuminen, elinalueiden pirstoutuminen ja kuloalueiden väheneminen. Myös lajin suuria luontaisia kannanvaihteluita on arveltu katoamisen syyksi. 2000-luvulla idänhäränsilmä on tehnyt paluuta Suomeen.

Lajin esiintyminen painottuu nykyisin uuelin ympäristöihin, jotka korvaavat sen alkuperäisiä elinalueita. Perhoselle sopivia hietikkoja ja paahdeympäristöjä uhkaa maankäytön muutokset (rakentaminen) sekä umpeenkasvu niitto- ja laidunnuskulttuurin vähennytyä.

Hoitosuositukset

Idänhäränsilmä hyötyy puuston avaamisesta, kulotuksesta ja valoa lisäävästä raivauksesta. Huomioitavaa on, että katajakedot ovat luonnonsuojelulain (1096/1996) perusteella suojeltuja luontotyyppäjä eikä niitä saa muuttaa niin, että luontotyyppin ominaispiirteiden säilyminen vaarantuu. Näiden luontotyyppien sekä harjujen paahdeympäristöjen ja puustoisten perinnebiotooppien ominaispiirteiden säilyttämiseen, luonnonhoitotöihin ja vapaaehtoiseen suojeluun on mahdollista hakea rahoitusta METSO-ohjelman kautta.

Lähteet

- Hyvärinen, E., Juslén, A., Kemppainen, E., Uddström, A. & Liukko, U.-M. (toim.) 2019. Suomen lajien uhanalaisuus – Punainen kirja 2019. Ympäristöministeriö & Suomen ympäristökeskus. Helsinki. 704 s.
- Junninen, K. ja Similä, M. 2011. Metsien ennallistamisen ja luonnonhoidon opas. Metsähallitus B 157. Helsinki. 191 s.
- Luonnonsuojelulaki 1096/1996. Saatavilla: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1996/19961096>. Viitattu 4.11.2022.
- Silvonen, K., Top-Jensen, M. & Fibiger, M. 2014. Suomen päivä- ja yöperhoset – maastokäsikirja (A field guide to the butterflies and moths of Finland), Oestermarie, 822 s.
- Suomen Lajitietokeskus, Idänhäränsilmä. Saatavilla: <https://laji.fi/taxon/MX.60976>. Viitattu 4.11.2022.

Kuvat: Pekka Malinen, CC-BY-SA-4.0, [Laji.fi](https://laji.fi)